

БҮТҮН ВЛКӘЛӘРИН ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛӘШИН!

ӘДӘБИЯТТА ВӘ ИҢЧӘСӘНӘТ

1979
ПӘНБӘ,
3
МАРТ
№ 9 (1832)

АЗӘРБАЙҖАН ЯЗЫЧЫЛАР ИТТИФАҖЫ ВӘ
АЗӘРБАЙҖАН ССР МӘДӘНИЯТ НАЗИРЛИҖИНИН
ОРГАНЫ

ОРҖАН СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ АЗӘРБАЙҖАНА
И МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ
АЗӘРБАЙҖАНСКОЙ ССР

1934-чү илдән чыхыр. © Гижәти 10 гәпик.

„JEPДӘН ДOҒАН KYHӘШ“

Гаршылығлы мәдәни, әдәби әлағалар нөгтежи-нәзериндә әрәб өлкәләринин таныммыш шаир вә язчыларынын Азәрбајҗан дилинә төрчүмә едилли нәшр олунмасы мүһүм әһәмийјәтә маликдир. Бу Јахынларда бурахылмыш «Јердән доған күнәш» ше'рләр китабы да бу чәһәтдән сәчијәвидир. Бу мәчмуә мүәсир әрәб поезијасынын таныммыш нумајәндәләриндән бири, мүтәрәғги Ливан шаир Мишел Сүлејманн чох чәһәтли Јарадычылыгы илә азәрбајҗанлы охучулары таныш едир.

Мишел Сүлејман бәди Јарадычылыгы вә ичтиман фәәлијәти өз вәтәни Ливанла сых бағлы олан, әрәб халқларынын азадлығ мүбаризәсиндә фәәл мөвгә тутан шаирләрдәндир. О, јуксак вәтәнпәрвәрлик руһунда Јазылмыш ше'рлериндә Ливанлы варды туристләрин истираһат вә кеф мөкәми, ишбаларын сәзиш вә көрүш Јери, рәнкли реклам ләһзаләриндә тәсвир олунан сәкист вә чәзбедичи бир күшә кими гәләмә алмыр. әксинә, вәтәнин дәрәләриндән, халғынын агыр һәјәтиндән данышыр, ону төрәғгидә көрмәк истајыр.

Шаир һәр чүр иртичанлы, халға зидд, милли мәнәфәјә гаршы олан гүввәләрин әлејһинәдир. Шаир әминдир ки, халғын инамыны, прадәсини вә күчүнү һеч бир гүввә ғыра билмәз, халғ мәғлубедилмәздир, јенилмәздир:

Көпүрәндә далгалар дәнизи, көрмүсәни?

Бозаранда суларын бәкизи, көрмүсәни?

Тәләтүмдә фыртына гушук, көрмүсәни?

Чырпавда далгалара дөшүнү, көрмүсәни?

Бәли, халғ да беләдр.

Һеч дә тәсәдүфи дејил ки, Мишел Сүлејман инсанын гүдрәтинә, әзәмәтинә вә һүнәринә һәср етдији «Мүбтәда да сиз олдуңуз, хәбәр дә сизә адлы ше'ри үчүн Назим Никмәттин «Планетимиз өкүзүн бүјүкүзләри үзәриндә дејил, сизни голларкыңыз үзәриндә дуруп» ифадәсини енигрәф сечмишир. Бу ше'р бүтүн бәшәријәтә, Јер күрәсини бүтүн халқларына мурачәтилә Јазылса да, онун һәр мисрасында узун мүбаризә Јолу кечмиш, милли истиглалыјәт, азадлығ әлдә етмәк угрунда «вахтсыз олун илә күлә-күлә үләшән әрәб олдуңун» мәрд сымасы чәнләнир. Шаир бүтүн инсанлары «галалардан,

Мишел Сүлејман. «Јердән доған күнәш», «Јазчы», 1978.

истеһкамлардан, килјотинләрдән» әсла горхмамаға, «зүлмәтләри ишығландырмаға» чинајәтләрә сон гојмаға сәсләјир.

Инсан зәкәсинин гүдрәтинә, мә'нәви гәһрәманлыға һәср олунмуш нумуналәр ичәрсиндә дунјанын илк космонавты Јури Гагаринә һәср едилмиш ше'р дигәти чәлб едир. «Әсрин адамы» адалан вә бејук сәмимијәтлә Јазылмыш бу әсәрдә мүәллиф Јури Гагарини «фәдакарлығ рәмзи», «өлүмдән горхмајан әскәр» адалдырыр:

О, илјә, гана гәдр
Фәдакарлығ рәмзи иди.
Өлүмдән горхмајан әскәр.
Од сәлиһини өзү иди.

Өз вәтәнинин, халғынын милли-азадлығ мүбаризәсинин фәәл иштиракчысы олан шаир тәғибләрә чә'руз галмыш, тутдуғу мүтәрәғги сийәсә мөвгәлә көрә дәфәләрлә һәбс олунмушдур. Сағ екстремистләр оқун евини јандырымыш, зәнкын китабханасыны вә әлҗазмаларыны мөһв етмишләр.

Бүтүн бу вәһши һәрәкәтләрә гаршы М. Сүлејман үс-јанкар сәсини галдырымыш, кәскин сийәсә ше'рләр Јазмышдыр. Шаир дүшүнүр ки, әкәр гәскарлар евини дағтымағ, китабларыны, әлҗазмаларыны мөһв етмәклә ондан интиғам алырларса, демәли ону ифшәедичи ше'рләри һәдәфә дәјишир, мүртәчә гүввәләри горхутмушдур.

«Јердән доған күнәш» китабына ливанлы шаирин бир нечә лирик ше'ри дә дахил едилмишир. Бу ше'рләрдә мүәллиф өз мәнһәбәтини вәсф едир. «Дәннә вә Јәлкән», «Үзүк», «Чәннәт гушу» вә башгалары белә нумунәләрдир. Мишел Сүлејманн мәнһәбәт мөвзусунда Јаздығы ше'рлериндә дә вәтәнпәрвәрлик мотивләри нәзәри чәлб едир. Шаир үчүн ана, вәтән, сәвкә мөһүмләри ејил дәрәчәдә әзиздир, һардаса бир-биринә бағлыдыр. Бу чәһәтдән, «Үрөкдә битән бир сүнбәл» ше'ри даһа марағлыдыр. Вәтән торпағындан шаир елә бир сирр әһз етмишир ки, данм онун өмүр мүсафирин олачағ. Бу сирр «мәнһәбәт адлы атәшир». Ләкин дүшмәнләр ону сәвкисиндән, мәнһәбәтиндән узағ салымышлар. «бөшбәјинли әскәрләр» шаирдән сәвмәк үчүн дә ичәзә вәрәгәси тәләб едиләр.

Китаба Мишел Сүлејманн «Нәғмә, өлүм вә сон кечә» адлы бирләрдәли мәнзүм преси вә бир нечә дидактик ше'ри дә дахил едилмишир. Әрәб халғынын гәһрәман мүбаризә тарихинин кичик бир сәһифәси тәсвир едилмиш пресдә мүбаризәләрин чәсәдләри атрафына топланмыш вә шәрти оларағ «Өзүм, Забит, Сәләмчи, Таҷир вә Каһин» адалдырылмыш шәхсијәтләрин јеритдикләри мүбаризәләр онларын ич үзүнү ачыб ифша едир. Өлүм әтрафа сәпәләнмиш чәсәдләри көрү севлир, шадланыр, бу онун гәләбәсиндир: Сәләмчи «она борчу олан адамн әлмәсинә һејфәсләнир, Таҷир «вардығын сиринин јалмыз алмыш-веришлә» көрүр; Забит өз сийәһына, бәлигә санчығы тәпанчасына архаланыр; Каһин исә «шәр руһлардан һифә» олунмағ үчүн инсанлары јалмыз дуа етмај чәғырыр. Ләкин бүтүн бу тәкәббүрлү ағалар вә сләчә дә Өлүм, әлигдә шәјлур тутмуш бир чәсәдин диқәлиб отурдуғуну, сәвра исә ајаға дурдуғуну көрәрәк горхуја дүшүрләр. Сәһнәдә диварә интибаһнамаләр Јапышдыран бир ушағ көрүнүр. О, интибаһнамәләри Јапышдырыб мәғрурчасына адымлајан шәјлуручун архасынча кедир. Бу заман бүтүн чәсәдләр һәрәкәтә кәлиб галхыр, Сәләмчи, Таҷир, Забит вә Каһин сүрәтләриндә төчәсүм олунмуш шәр гүввәләрә һүчүм чәкиб галиб кәлирләр. Мүәллиф преси ашағыдакы сөзләрлә битирир:

Үзүрун,
гәсрләр галмасын Јердә,
Зүлмкар әслини
тамам ғырып сиз.

Китаба топланмыш ше'рләрин Азәрбајҗан дилинә төрчүмәси көркәмли шаирләримиздән ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты Наби Хәзри вә Әлиға Курчајлыныдыр. Әрәб дилиндән сәтри төрчүмөсини мүәллифи исә филолокија елмләри доктору Васим Мәммәдәлијевдир.

Мүәсир әрәб әдәбијятынын таныммыш нумајәндәләриндән слан Мишел Сүлејманн бу китабынын республикамызда наһри Азәрбајҗан—әрәб әдәби-мәдәни алағаләринин, дөстлүг мүнәсибәтләринин, совет вә әрәб халқлары арасында гаршылығлы рәғбәт вә мәнһәбәти әкс етдирән мисалдыр.

А. ИМАНГУЛИЈЕВА,
филолокија елмләри намызәди.